

Stanislav Vuk

RASVETLJAVANJE

Beograd, 2014.

*... sve što se desilo, sećanje varljivo,
negde je sakrilo, sve što se desilo...*

ili

SENKA, TAKO SJAJNO SIJA IZDALEKA

U beskrajnu kosmosa informacija, linkova, hiperteksta, blogova, banera, društvenih mreža, lebdi jedna slika: prelepa žena i plava devojčica, majka i ćerka, poziraju za fotografisanje. Žena oko vrata nosi dugačku, narandžastu maramu koja se vijori na vetru, a devojčica roze majicu na pruge sa sidrom. Obe imaju naočare za sunce. Stoje na nekom uzvišenju, proplanku, između dva velika, divlja žbuna, koja niču iz tog kamenjara, a iza njih je More i stine koje iz njega izranjaju, mala crkva bele fasade sa krstom na kupolastom krovu i oštri, planinski vrhovi nekog ostrva na horizontu, kristalno, akvamarinsko, čisto, beskrajno Nebo i, tu i tamo, paperjasti, snežnobeli oblaci. Gledam tu sliku nekoliko trenutaka a zatim je brzo, gotovo manično, menjam i izvitoperujem, tražim i koristim efekte u foto-programu i nasumice biram: ukidam boju i fotografija postaje crno-bela, a za tim slede kiša, sepija, negativ, eksperimentišem, igram se svetlošću i senkom... I sve to da neko, bilo ko, ko ženu zna, ili bi, u bilo kom trenutku budućeg vremena, mogao da je zna, ne bi prepoznao, naslutio, osetio našu ljubav i posumnjao na nju. Ili barem moju ljubav. A onda, jedan klik i fotografija je spremna, i za njim još jedan, i sada je ona tamo gde uvek mogu da je vidim, da ih gledam, osmehnem se njima i zbog njih i, ponekad, pošaljem poljubac i mahnem im.

Moram da napišem priču o jednom osećanju koje u sebi nosim, koje me prati, ne pušta i ne popušta petnaest godina. To naravno jeste ljubav, ali nije samo ljubav, nego je i svetlost, vedrina, lepota, intenzivna snaga, osećanje povezanosti i pripadanja, bliskost u ovom svetu surovih, sebičnih i zlih, to su duša i duh, osmeh na Suncu u vedrom danu, zagrljaj, toplina i ruka u ruci u nekom hladnom, vetrovitom, tmurnom i kišnom, to su želja, dubina i sreća... Sve to i još mnogo toga za šta u ovom svetu ne postoje reči. Osećanje koje me je obuzimalo celog i činilo da srce zaigra, zatreperi, preskoči i zagolica pri svakoj pomisli (promisli?) na onu koja je, nekada davno, na početku prošlosti, bila devojka, a sada, na početku priče, žena.

Ni sada sebi ne umem da objasnim paradoks činjenice da se ne sećam prvog trenutka kada sam je video. Studirali smo zajedno (mada bi pravi izraz bio da smo studirali u isto vreme, jer nikakvog zajedništva tu nije bilo), ona raznorazne romanske jezike, ja lingvistiku, tako da je fakultet nesumnjivo bio mesto gde se to dogodilo, ali trenutka njenog ulaska u moj život se ne sećam. Sretao sam je i viđao po hodnicima, slušaonicama i kafićima na fakultetu i oko njega, i svaki pogled na nju činio je da se u sebi duboko smrznem, skamenim, parališem, potpuno nemoćan i nesposoban da razumem šta se u tim trenucima događa. Ali nekom ženskom intuicijom:) naslućivao sam da sve to nema samo i isključivo veze sa njenom fizičkom lepotom (crna, duga kosa i enigmatične plave oči zbunjujuće dubine i čistote) i telesnom privlačnošću, koja je bila sveopšte primećena, već da je tu posredi još nešto, nerazumljivo, neopisivo, začudno, što je dolazilo iz neke nemerljive daljine, nešto što je podsećalo na anđeosku, nebesku energiju i svetlost, nešto potpuno različito i daleko od sveta nužnosti, materijalnog, i mučne svakodnevice, u kojima se život inače odvija.

Ponekad kada priče počnu da me podilaze kao nekakvi žmarci, kao neko tajanstveno a rastuće, gundavo lagano premeštanje, i kad mi ne ostane ništa drugo nego da započnem priču kao što bih želeo da počnem ovu, baš tada poželim da sam Hulio Kortasar. Zato što bih toliko voleo kada bih o Senki mogao da pišem kao što bi on to učinio kada bi je poznavao i kada bi o njoj pisao priču. U tom slučaju brat Hulio bi govorio o Senki onako kako ja to neću biti kadar, pokazao bi je izbliza i iznutra, a istovremeno bi se odlučio (ne mogu da zamislim da to nije odluka) da sačuva odstojanje, da stvori opuštenost između likova i pripovedača. Ja to neću moći, ne zato što sam poznavao Senku. Ne bih mogao jer osećam da bi me Senka saletela još sa vrata, i premda ona ne bi umela da zamisli ovu priču, svejedno će učiniti šta god treba ne bi li me sprečila da napišem priču po svom ukusu, hoću da kažem, pomalo onako kako bi znao da je napiše Hulio da je poznavao Senku.

Ona nije bila neki izmišljeni, nepostojeći ideal, opsena, himera, bila je živa devojka koja je hodala, osmehivala se, vozila gradskim prevozom, razgovarala, išla u kupovinu, polagala ispite kao i ja, i to sve u prostoru u kome sam i ja bio, viđao sam je često, gotovo svakodnevno, na fakultetu, čeznuo za njom pri svakom pogledu, i dovoljno je bilo da smo tada seli, popili kafu u dimu naših i tuđih cigareta, koje ja toliko volim, a ona hoće da batali, pušenje kao i čitanje, plemenita veština u odumiranju, kao što činimo sada, i jednostavno porazgovarali, opušteno, otvoreni jedno za drugo, kao što ljudi inače čine. Ali retko sam u svom životu bio u stanju da radim stvari koje ljudi inače čine. A srodnost i bliskost među nama bili bi, bili su toliko jaki, očigledni i intenzivni, da bi se takav jedan, običan susret i jednostavan razgovor dvoje kolega nesumnjivo i nužno pretvorio u iskreno, čisto i dobro prepoznavanje, u bliskost i poverenje, i, konačno, ona bi bila moja žena a ja njen muž, na jedini način kako to može i treba da bude, uz veliku, ozbiljnu romantičnu ljubav, strast i obostrano zadovoljavajuću telesnost, oslonac, podršku i pomoć u mucu i problemu, vedrinu, opuštenost, veselost i smeh u svakodnevicu, rutini i nužnosti. A umesto toga, lutamo, borimo se i sami smo i ona i ja. Da li je moglo da bude ovako? Bili smo blizu jedno drugog, jedno pored drugog, gotovo jedno uz drugo.. Ali kako kaže Henri Kisindžer: „Jedina istorija koja ima smisla je ona koja se dogodila.“

Svaki put kada prođem pored svog kreveta zamišljam je na njemu. Vidim je kako obučena spava na neraspremljenom krevetu, kako leži i čita, a ja joj samo u prolazu mahnem i osmehnem joj se. U trenutku kada je počela kiša, telefon je zazvonio. Bila je to Mama. Kada sam spustio slušalicu, zamislio sam nju kako sedi na kauču u dnevnoj sobi, dok se na stolu hlade dve šolje čaja. Nebo je bilo tmurno i gušilo je sve već nekoliko dana, hladna kiša je pljuštala, vetar je snažno nosio sve, dok su krupne kapi bučno udarale u prozorska stakla i slivale se niz njih. Zamislio sam da smo zajedno zaklonjeni dok je svuda oko nas jesen, kako bi zaista bilo lepo da je tu. U tom snoviđenju ona me pogleda a ja kažem: „Bila je to Mama, proverava da li negde prokišnjava“, naglas, njoj koja nije tu, koje nema. A reči su tu, ostaju u kući, izgovorene u praznini. Sve to je jedna devojka koju sam imao hrabrosti samo, iz daljine, sa odstojanja, čežnjivo da gledam.

Sedim kao vitez za krcatim, metalnim, okruglim stolom kafića u skriptarnici u kolegijalnoj gužvi, ćutim i ostajem van glupog razgovora koji se vodi, kroz velik prozor gledam ulicu u sivom, kišovitom danu rane jeseni, krošnje drveća, živa ograda i travnjaci oko fakulteta još uvek su zeleni, i u tom i takvom ambijentu koji unosim unutra i koji počinje da lebdi nad dimom cigareta, grajom i bukom, primetim Senku, na barskoj stolici za šankom u razgovoru sa tipom, kolegom koga znam, i reklo bi se, po njenom izrazu lica, gestikulaciji, govoru tela i mimici, da ta priča ne ide baš najbolje, da se slabo znaju i da će tako i ostati. Tada je prvi i jedini put vidim u haljini (zelenoj, kratkih rukava, koja je isticala njene velike grudi i lepu guzu, sa nekakvom rol-kragnom oko vrata sve do brade), nečem drugom osim farmerki, prvi i jedini put joj vidim lepe, skladne, kao izvajane noge (a ja sam kao i brat Kinaski oduvek bio čovek nogu), prvi i jedini put u crnim čarapama (ne u najlonkama kako ja to preferiram, ali je opet sve to lepo izgledalo), i svi muški iz kafića zevaju u nju, zveraju i žele je. A verovatno i poneka devojka:).

Vreme se menja od oblačnog u sunčano i nazad. Skrenuo sam pogled a nije trebalo. Osmehujem se kad god mogu, ali to nije dovoljno. Vidi se da je fina. Na prelazu sam gledao livadu posutu beličastim glavicama maslačka. Trava je bila zelena. Krošnje su bile zelene. Sunce je sijalo. Ja sam pomislio na nju. Mislim da je to dovoljan dokaz. Trudio sam se da nam se pogledi ne sretnu. Krišom sam pogledavao u nju i, trenutak pre nego što bih osetio da bi tako nešto moglo da se desi, skretao bih pogled ka njemu ili njoj. U jednom trenutku sam sebi rekao da... Kako da pišem (večnog li pitanja i dileme) nežno o nekome koga ne znam? Nikako. Zato pišem nežno o nekome koga znam. Za nju znam da je lepa, fina, da se smeje. Da se budi pored mene, da me ne poznaje. Zapamtiti zeleno polje beličastog maslačka, lepo vreme i misao u kojoj je bila ona. Zapamtiti skretanje pogleda...

U prohladnom, sunčanom danu šetamo se oko „Dadova“ i „Ribnikara“, prostorom mog detinjstva i mladosti, dobro je raspoložena, nasmejana i vedra, skakuće i trčkara čas pored, čas ispred mene, tu i tamo zastajemo kako bih joj ukazao na značaj nekog mesta u tom mikrokosmosu ili ispričao anegdotu koja se tu odigrala, nalećemo na pijance kod „Ruže“, prepoznaju me i žickaju lovnu, posle nešto glupo dobacuju i smeju se naglas napadno svi, ali to ostaje nečujeno iza nas. Produžavamo dalje zajedno, ona pored mene, njena ruka u mojoj, gleda me i smeje se dok ja logorejično nastavljam da verglam o tome sa kakvim sam se barabama i bitangama družio i odrastao, nesiguran u sebe lažem i izmišljam afabularne priče šta sam sve, kao mangup, klasičan blejač iz kraja, u tom delinkventskom periodu radio, misleći da bih time mogao da impresioniram i osvojim devojku koja nije iz Beograda. Budala:).

Jednom sam skupio hrabrost za tragikomični start i usudio se da joj priđem i porazgovaram sa njom. Zvanično i formalno smo se upoznali i rukovali, rekao sam joj da mi je apsolutno prelepa (verovatno spomenuo i lajtmotiv da se smrznem kad je vidim) i pozvao je da se neki put vidimo. Odbila me je, naravno, ali toplo, ljudski, bila je fina u tome i videlo se da je fina po sebi, mila i dobra, bila je nežna u glasu i govoru i ja sam se tada zanavek uverio da me ova luda ljubav na prvi pogled nije varala i prevarila. A pre toga sam satima sedeo u skriptarnici, gledao je kako prolazi, pije kafu i puši ili sa nekim razgovara, smišljao šta da joj kažem i lovio trenutak u kome će ostati sama, da bih joj konačno prišao, stao pred nju premren od straha i pogledao je u oči.

Pregledajući, prepisujući i objedinjavajući beleške za treću knjigu (koja je, bar zasad, ostala nezavršena, tako da, sticajem rasvetljavajućih:) okolnosti, može, u najboljem slučaju po nju, da bude četvrta), nailazim na ko zna kada i u kojim okolnostima napisanu belešku: „Lepa si, Senka, i jednog dana ću ti sigurno reći da si mi bila prelepa i da sam želeo tvoju pažnju, da sam želeo da te vidim. Da se vidimo. Ja ću to sigurno reći, javno, svima, samo ne znam da li ćeš znati da si to bila ti. Ali nema veze. Tu si, verovatno nikada ništa nećeš saznati, verovatno se nikada ništa neće ni dogoditi, ali i pored toga znam da te nikada neću zaboraviti, da ću te se uvek sećati. Elem, u neku priču ubaciti i Senku, odnosno opisivati kako mi se sviđa Senka, kako pokušavam, ne čineći ništa, da dođem, doprem do nje.“ Ispod beleške, pesma za koju moj rukopis tvrdi da je napisana na fakultetu: „*Zamišljam kako sediš lepa pored mene, I kako te pozivam na put, Zamišljao sam kako pokisla stojiš sred bučnog Bulevara, Ne znajući da te gledam, I zamišljam te, I zamišljam, I uvek si ista, I uvek neka druga*“.

U vedrom danu, skoro jutru, mimoilazimo se u uličici pored fakulteta, javljamo se jedno drugom, i, kao i uvek, u trenutku trenutka, istovremeno me obuzimaju jeza i blaženstvo, čista dijalektika, ostavljam Senku iza sebe, ne osvrnem se, iako bih to želeo, da je još jednom pogledam, vidim, nego nastavljam da hodam ka Knezu Mihailu, gledam zgradu obasjanu Suncem koja me je svojim prozorima i dugačkom terasom uvek podsećala na Grčku i More, skromne, sirotinjske apartmane za proletere u kojima sam odsedao, i sa osećanjem i dodirom Senke, Mora i Tanga, pre kraja uličice, šapatom uspem i stignem da otpevušim: „*Vuelvo al Sur, como se vuelve siempre al amor, vuelvo a vos, con mi deseo, con mi temor. Llevo el Sur, como un destino del corazon, soy del Sur, como los aires del bandoneon. Sueño el Sur, inmensa luna, cielo al reves, busco el Sur, el tiempo abierto, y su despues. Quiero al Sur, su buena gente, su dignidad, siento el Sur, como tu cuerpo en la intimidad. Vuelvo al Sur, llevo el Sur, te quiero Sur, te quiero Sur...*“

Otvaram oči i budim se u vedrom jutru pored Marije. Ona spava mirno kao i obično. Nekoliko trenutaka je posmatram usnulu i osmehujem se jer mi je lepa kao i uvek kada je gledam dok spava. Ne odugovlačim sa ustajanjem jer volim da u lepom danu ustanem pre nje. Sklanjam pramen kose koji joj je skliznuo na lice i pažljivo se izvlačim iz kreveta. Odlazim u kuhinju, stavljam lonče za kafu a zatim produžavam u kupatilo. Umivam se i oblačim a zatim se vraćam u kuhinju, gde voda počinje da ključa. Sa velikom šoljom kafe zastajem na vratima i nakratko posmatram scenu koju toliko volim: jutarnja tišina u stanu ispunjenom svetlošću i vedrinom i u njima krevet u kome spava najlepša devojka, moja Marija. Zatim sedam u fotelju odmah pored nje, uključujem TV i pronalazim neki film sa Slajem i tunelom za Džerzi. Još neko vreme gledam film i pijuckam kafu a zatim ona počinje da se meškolji, što je u stvari siguran znak da se budi. Ja je ponovo gledam i ona otvara oči, protegne se, vidi me, osmehne se i kaže: – Dobro jutro. – Prilazim i ljubim je nekoliko puta i pitam da li je lepo spavala. Ona odgovara da jeste, a zatim, ostajući u krevetu, prelazi u sedeći položaj, uzima srk kafe iz moje šolje i ja počinjem da joj prepričavam početak filma koji sada zajedno gledamo.

Junski ispitni rok, predmet Lingvistika teksta, u maloj slušaonici velika gužva, samim tim i vrućina, narod neprestano cirkuliše, ulazi i izlazi, odlazi i vraća se, uglavnom je galama i to sve potraje od 10.00 ujutru do u kasnu letnju noć. Profesor Golubović iznad klupe u laganom ritmu, gotovo flegmatično, postavlja pitanja, komentariše i puši, a ispod nje bez prestanka trese i cupka nogama kao da trči u mestu. Satima sedim dve-tri klupe iza Senke, gledam je gotovo netremice, najčešće desni profil, čutljiva je i ozbiljna, ali ponekad, kada podigne svoju dugu, crnu kosu ne bi li se rashladila, vidim joj i potiljak, vrat, ramena i gola leđa, koje je otkrivala i pokazivala letnja majica u kojoj je bila. Ne usuđujem se da iskoristim priliku i mogućnost i sednem na prazno mesto pored nje i prozborim pokoju. Umesto toga pričam sa svima ostalima trudeći se da budem duhovit, pametan i zanimljiv (što, ruku na srce, često i jesam), u nadi da sve to činim dovoljno glasno da ona može da me čuje. Razgovaram sa drugima, ali u stvari pričam njoj.